

3.3.2017

Dnro 1211/4/16

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Sarja

OIKEUSTURVAN TOTEUTUMINEN AMMATTIKORKEAKOULUJEN SÄHKÖISESSÄ ESIVALINTAKOKEESSA

1

KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiehelle 19.3.2016 osoittamassaan kirjoituksessa julkisuudessa olleisiin tietoihin viitaten oikeusasiamiestä tutkimaan asiaa, jossa oli kyse ammattikorkeakoulujen valtakunnallisesta internetissä tehtävästä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijavalinnan esivalintakokeesta. Kantelija katsoi menettelyn asettavan sellaiset hakijat, joilla ei ole varaa omaan tietokoneeseen ja verkkoyhteyteen, muita hakijoita heikompaan asemaan. Lisäksi kantelija katsoi menettelyn mahdollistavan erilaiset väärinkäytökset, kuten sen, että joku muu täyttää esivalintakokeen hakijan nimissä tämän puolesta.

Todettakoon, että tästä samasta asiasta on tehty oikeusasiamiehelle toinenkin kantelu (EOAK/1324/2016), minkä lisäksi valtioneuvoston oikeuskansleri on siirtänyt oikeusasiamiehen käsiteltäväksi kaksi kantelua (EOAK/2518/2016 ja EOAK/2522/2016). Näihin kanteluihin vastataan erikseen.

2

SELVITYS

2.1

Yleistä

Asiassa hankittiin opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto (15.6.2016, dnro OKM/6/022/2016).

Ministeriö hankki lausuntoaan varten selvitykset kantelussa tarkoitettua sähköistä esivalintakoetta käyttäneiltä ammattikorkeakouluilta. Selvityksen antoivat seuraavat ammattikorkeakoulut:

- Lahden ammattikorkeakoulu
- Saimaan ammattikorkeakoulu
- Haaga-Helia-ammattikorkeakoulu Oy
- Centria-ammattikorkeakoulu Oy
- Laurea-ammattikorkeakoulu Oy
- Lapin ammattikorkeakoulu
- Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy
- Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy
- Satakunnan ammattikorkeakoulu
- Oulun ammattikorkeakoulu
- Karelia-ammattikorkeakoulu
- Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy
- Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

- Hämeen ammattikorkeakoulu
- Oy Vaasan ammattikorkeakoulu – Vasa Yrkeshögskola Ab
- Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy
- Savonia-ammattikorkeakoulu Oy ja
- Tampereen ammattikorkeakoulu Oy.

Kantelijalle varattiin tilaisuus antaa 6.9.2016 mennessä vastineensa. Vastinetta ei annettu.

Asiakirjoista ilmenee muun muassa seuraavaa.

2.2

Ammattikorkeakoulujen selvitykset

Ammattikorkeakoulujen selvityksissä on yleisesti selostettu kevään 2016 esivalintakokeessa noudatettua menettelyä. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan valtakunnallinen esivalintakoe oli järjestetty 3.5.2016 klo 9.00 alkaen. Hakijat olivat saaneet sivustolla ilmoitettuna ajankohtana sähköpostiviestin, jossa olleella linkillä he olivat kirjautuneet kokeeseen porrastetusti klo 9.00–9.15. Koe oli ollut sähköinen, ja sen tekemiseen hakijalla oli ollut aikaa 1,5 tuntia. Kokeen oli voinut suorittaa missä tahansa, missä hakijalla oli ollut käytettävissään tietokone ja luotettava internet-yhteys.

Edelleen selvityksistä ilmenee, että kokeeseen liittyneillä verkkosivuilla hakijoita oli ohjattu käyttämään yleisten kirjastojen tietokoneita ja heitä oli myös huomautettu varaamaan ne ajoissa, mikäli omaa tietokonetta ei ollut kokeen aikana käytettävissä.

Suoritetun sähköisen esivalintakokeen pohjalta osa hakijoista oli kutsuttu varsinaiseen valintakokeeseen, jonka tulosten pohjalta lopullinen opiskelijavalinta oli tehty. Esivalinnassa mukana olleille ammattikorkeakouluille oli korostettu sitä, että esivalintakokeen tuloksia ei pidä käyttää osana lopullista opiskelijavalintaa, jotta lopullisessa valinnassa voidaan varmistaa hakijan toimivan omin avuin. Tähän liittyen yhdessä selvityksessä on tuotu esiin, että varsinaiseen valintakokeeseen oli kutsuttu sähköisen esivalintakokeen perusteella vähintään nelinkertainen määrä hakijoita aloituspaikkoihin nähden.

Selvityksissä on katsottu, että sähköinen esivalintakoe ei periaatteessa poikkea korkeakoulujen kulttuuri- ja taidealojen tai arkkitehtikoulutuksen yhteisvalinnan karsivista ennakkotehtävistä, jotka suoritetaan itsenäisesti ennen varsinaista valintakoetta. Edelleen on tuotu esiin, että valituilla opiskelijoilla opiskeluun kuuluu myös jatkossa huomattava määrä itsenäistä työskentelyä ja raportointia.

Ammattikorkeakoulujen mukaan niiden tietoon ei ollut tullut tapauksia, joissa hakijalla ei olisi ollut käytettävissään ohjeiden mukaista verkkoyhteyttä ja tietokonetta. Yhdessä selvityksessä on tähän liittyen tuotu erikseen esiin, että hakijamäärään nähden ammattikorkeakoulu oli saanut kaiken kaikkiaan vain yksittäisiä koetta koskevia palautteita. Yhdessä selvityksessä on myös tuotu esiin, että mikäli korkeakoulun tietoon olisi tullut hakijan yhteydenotto siitä, ettei hänellä ole käytettävissään ohjeiden mukaista verkkoyhteyttä ja tietokonetta, hakijan kanssa olisi neuvoteltu mahdollisuudesta suorittaa esivalintakoe ammattikorkeakoulun tiloissa ja laitteilla.

Yhdessä selvityksessä on tuotu esiin, että julkisesti käytettävissä olevien luotettavalla verkkoyhteydellä varustettujen tietokoneiden määrä on Suomessa niin suuri, ettei oman tietokoneen ja verkkoyhteyden puuttuminen ollut voinut tosiasiaa vaikuttaa hakijan mahdollisuuteen suorittaa esivalintakoe. Koe oli toteutettu teknisesti niin kevyellä tavalla, että

laitteiston ja verkkoyhteyden minimivaatimuksien ylittämistä ei ollut hakijalle mitään hyötyä. Samassa selvityksessä on tuotu esiin myös, että valintakoe, jossa hakija voi suorittaa kokeen vain yhdessä paikassa, johtaa selvästi laajempaan hakijoiden eriarvoisuuteen asuinpaikan ja valintakoepaikan etäisyyden sekä varallisuuden mukaan kuin sähköinen esivalintakoe.

Edelleen edellä mainitussa selvityksessä on todettu, että valvomaton sähköinen esivalintakoe tarjoaa hakijoille mahdollisuudet paitsi hyväksyttävien apuvälineiden – kuten kokeen ennakkomateriaali, sanakirjat ja verkkotiedon lähteet – myös vilpilliseksi katsottavien keinojen – kuten kokeen teettäminen toisella henkilöllä – käyttöön. Vilpin mahdollisuuksia on kuitenkin muissakin käytetyissä valintamenettelyissä. Selvityksessä on viitattu kulttuuri- ja taidealan sekä arkkitehtikoulutuksen yhteisvalinnan ennakotehtäviin sekä monilla koulutusaloilla varsinaisessa valintakokeessa käytettyihin haastatteluihin, psykologisiin testeihin ja soveltuvuuskokeisiin, jotka arvioidaan ja pisteytetään hakijan antamien vastausten perusteella ja joissa hakija pystyy helposti huijaamaan arvioijaa. Kun korkeakoulujen keinot varmistaa valintakokeeseen paikan päällä osallistuvan hakijan henkilöllisyys täydellisesti ovat rajalliset, opiskelijavalinnoissa väärinkäytösten mahdollisuus on aina olemassa ja sen avulla voi saada opiskelupaikan valintamenettelystä huolimatta.

Vielä edellä mainitussa selvityksessä on todettu, että sähköinen esivalintakoe on laadittu niin, että siinä mitataan hakijan osaamista monialaisesti: alaan keskittyneeseen ennakkomateriaalin perehtymisessä, matemaattisissa taidoissa sekä luetun suomen kielen ja englannin kielen ymmärtämisessä. Esivalintakokeessa mahdollisen vilpin epäonnistumisen mahdollisuutta on pidetty suhteellisen suurena. Selvityksessä on myös katsottu, että sähköinen esivalintakoe ei mahdollista väärinkäytöksiä muita käytössä olevia valintamenettelyjä enemmän ja sähköisestä ja osin automatisoidusta valintamenettelystä saatavat hyödyt ovat niin hakijoille kuin ammattikorkeakouluillekin riskejä suuremmat.

2.3

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan koulutuksen ja työelämän muutokset ovat edellyttäneet ammattikorkeakouluilta opiskelijavalintojen jatkuvaa kehittämistä. Ammatillisen toisen asteen tutkintorakenteen uudistukset ovat tulleet voimaan 1.8.2015. Uudet rakenteet ja tutkintotodistusten laaja kirjo eivät enää mahdollista todistusten ja aikaisemman opiskelumenestyksen hyödyntämistä samalla tavalla kuin aikaisemmin. Muuttuneessa tilanteessa ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet opiskelijavalintojaan erityisesti sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sekä tekniikan alalla, jolle hakeudutaan runsaasti myös ammatillisen peruskoulutuksen jälkeen. Tarkoituksena on varmistua siitä, että ammatillisen toisen asteen suorittaneilla hakijoilla on lukion suorittaneiden hakijoiden kanssa tasavertaiset mahdollisuudet edetä ammattikorkeakouluopintoihin ja nopeuttaa siten siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluun.

Ministeriön mukaan ammattikorkeakoulut tekevät valintakoeysteistyötä eri aloilla. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla on ammattikorkeakoulujen yhdessä toteuttamassa uudistuksessa keväällä 2016 otettu käyttöön yhteinen esivalintakoe, jonka perusteella osa hakijoista kutsutaan varsinaiseen valintakokeeseen. Esivalintakokeen ja valintakokeiden sisältö on laadittu niin, että ne huomioivat tasavertaisesti toisen asteen koulutuksen suorittaneiden hakijoiden erilaiset koulutustaustat ja aiemman opintomenestyksen. Ennakkomateriaaliin perustuvalla esivalintakokeella pyritään mittaamaan erityisesti hakijoiden opiskelunvalmiuksia ja motivaatiota sekä kielellisiä ja matemaattisia taitoja. Verkossa tehtävä esivalintakoe järjestettiin 3.5.2016, ja sen voi tehdä tietokoneella missä tahansa, missä oli luotettava internet-yhteys.

Siltä osin kuin oikeusasiamiehelle osoitetuissa kanteluissa on katsottu esivalintakokeen asettavan hakijat epäyhdenvertaiseen asemaan, koska sellaiset hakijat, joilla ei ole varaa omaan tietokoneeseen ja/tai verkkoyhteyteen, ovat muita heikommassa asemassa, opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa ammattikorkeakoulujen selvityksiin asiassa ja toteaa, että yleisten kirjastojen luotettavalla verkkoyhteydellä varustetut tietokoneet ovat kaikkien hakijoiden käytettävissä. Tästä on myös hakijoita informoitu esivalintakokeen omilla verkkosivuilla sekä muistutettu varaamaan kirjaston tietokone ajoissa.

Edelleen ministeriö on tuonut esiin, että aluehallintovirastojen vuonna 2012 suorittamassa toimialansa peruspalvelujen tilaa koskevassa arvioinnissa on todettu, että nettiasiakaspäätteitä oli lähes kaikissa yleisissä kirjastoissa. Langaton verkko oli löytynyt melkein 200 kyselyyn vastanneesta kirjastosta. Lisäksi kannettavia tietokoneita oli saanut lainata noin 40 kirjastosta.

Ammattikorkeakoulujen selvityksissä todetaan, ettei niiden tietoon ole tullut tapauksia, joissa hakijalla ei olisi ollut käytettävissään ohjeiden mukaista verkkoyhteyttä ja tietokonetta. Yhden ammattikorkeakoulun selvityksessä on lisäksi todettu, että hakijoille on tarjottu mahdollisuutta tehdä valintakoe ammattikorkeakoulun tiloissa ja että muutama hakija oli tarttunut tähän tilaisuuteen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pitänyt tällaisen mahdollisuuden tarjoamista hyvänä. Esivalintakokeen järjestelyt eivät tältä osin ole kuitenkaan olleet kaikissa ammattikorkeakouluissa yhdenmukaiset ottaen huomioon, että esivalintakokeen verkkosivuilla annettussa ohjeistuksessa oli kerrottu, että ammattikorkeakoulut eivät olleet velvollisia järjestämään tiloja tai välineitä esivalintakokeen suorittamista varten.

Sikäli kuin kanteluissa on katsottu esivalintakokeen mahdollistavan erilaiset väärinkäytökset, kun kokeen voi tehdä kokonaan toinen henkilö kuin varsinainen hakija, opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että mahdollisuuksia vilppiin on kaikissa valintamenettelyissä eikä vilpin mahdollisuus sinänsä tee valinnasta epäyhdenvertaista. Esivalintakokeessa mahdollisesti harjoitettu vilppi ei oikeuta suoraan opiskelupaikkaan, vaan esivalintakokeessa hyväksytty hakija pääsee etenemään varsinaiseen valintakokeeseen ja opiskelupaikan saa ainoastaan varsinaisen valintakokeen tuloksen perusteella. Koska esivalintakokeen tulosta ei käytetä osana lopullista opiskelijavalintaa, esivalintakokeessa mahdollisesti harjoitettu vilppi ei hyödytä hakijaa. Ammattikorkeakouluilla on kurinpidollisiin asioihin liittyvät käsittelyohjeet, ja vilppiin syyllistyneen hakijan koe hylätään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tuonut myös esille sen, että korkeakoulujen kulttuuri- ja taidealoilla sekä arkkitehtuurin alalla opiskelijavalintaan on perinteisesti kuulunut ja kuuluu edelleen erilaisia karsivia ennakkotehtäviä, joiden osalta korkeakoulun on vastaavasti kuin kantelun kohteena olevassa esivalintakokeessa mahdotonta varmistaa, onko hakija tehnyt ne itsenäisesti/itse. Ennakkotehtävät voivat olla erilaisia näytetöitä tai portfolioita.

Edelleen ministeriö toteaa, että korkeakoulujen opiskelijavalintoja kehitetään pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella osana osaamisen ja koulutuksen kärkihanketta. Hallitusohjelman toteuttamissuunnitelmassa todetaan seuraavaa: "Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhdessä korkeakoulujen kanssa prosessin, jossa korkeakoulut uudistavat valintakoemenettelyjään tavoitteena vähentää tarpeettomia välivuosia ja aikaistaa korkeakouluopintojen aloitusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa rahoituksella korkeakouluja luopumaan pitkäkestoisesta pääsykokeisiin valmistautumisesta, jolloin tarve osallistua valmennuskursseille vähenee oleellisesti. Ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut laativat toimenpideohjelman ylioppilastutkinnon paremmaksi hyödyntämiseksi valintamenettelyssä."

Osana opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välistä prosessia toimii opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijavalintojen, sähköisten hakujärjestelmien ja valtakunnallisten yhteishakujen kehittämisryhmä, jonka tehtävänä on 1) koordinoita ja tukea ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämistä, 2) määrittää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen sähköisten hakujärjestelmien ja valtakunnallisten yhteishakujen kehittämislinjauksia sekä 3) toimia korkeakoulujen sähköinen hakujärjestelmä - hankkeen johtoryhmänä. Ryhmässä on edustajia opetus- ja kulttuuriministeriöstä, opetushallituksesta, ammattikorkeakouluista ja yliopistoista, opiskelijajärjestöistä sekä opinto-ohjaajista. Kehittämisryhmä on antanut säännöllisesti erilaisia suosituksia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseen liittyen.

Kehittämisryhmä ei ole käsitellyt sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan esivalintakoetta tai esittänyt sitä koskevia suosituksia, mutta kokeen käyttöönotto on ollut tiedotusluonteisesti esillä kehittämisryhmän keskusteluissa vuoden 2015 aikana.

Epäilyyn mahdollisista tietoteknisistä epävarmuustekijöistä, joihin hakija ei voisi vaikuttaa, ministeriö toteaa, että sen tietoon ei ole tullut sellaisia kokeen suorittamiseen liittyneitä ongelmia, jotka olisivat olleet hakijan omista toimista riippumattomia. Tiedossa on tapauksia, joissa ongelmat olivat johtuneet siitä, että opiskelijoiden sähköpostilaatitot olivat olleet täynnä. Hakijoille suunnatulla verkkosivustolla oli kuitenkin muistutettu myös tästä mahdollisesta ongelmasta. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön saamien tietojen mukaan yksi hakija oli ilmoittanut, ettei hänelle ollut lähetetty sähköpostilinkkiä kokeeseen, mutta ammattikorkeakoulun sähköpostin lokitietojen mukaan linkin sisältävä sähköposti oli kuitenkin hakijalle lähetetty.

3

RATKAISU

3.1

Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

3.1.1

Perustuslaki

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa 2 momentin mukaan ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lainvalmisteluasiakirjojen mukaan Pykälän 1 momentti ilmaisee paitsi perinteisen vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Siihen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa.

Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia (HE 309/1993 vp, s. 42).

Pykälän 2 momentti puolestaan sisältää yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentävän syrjintäkiellon. Säännöksessä lueteltuja erotteluperusteita voidaan pitää syrjintäkiellon ydinalueena. Luetteloa ei ole kuitenkaan tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet, raskaus, aviollinen syntyperä, seksuaalinen suuntautuminen ja asuinpaikka. Syrjintäkieltö koskee myös toimenpiteitä, jotka välillisesti johtavat syrjivään lopputulokseen. Tältä osin syrjinnän käsillä olo arvioidaan menettelyn tosiasiallisten seurausten kannalta. Suosintaa tai jonkin yksilön tai ryhmän asettamista etuoikeutettuun asemaan

pidetään säännöksen kieltämänä, jos se asiallisesti merkitsee toisiin kohdistuvaa syrjintää (HE 309/1993 vp, s. 43–44).

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Saman pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on 3 momentin mukaan turvattu.

Perusteluidensa mukaan säännös jokaisen yhtäläisestä mahdollisuudesta saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti opetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä kattaa opetuksen esiopetuksesta ylimpään opetukseen ja aikuiskoulutukseen asti. Yksilön kannalta edellä mainittu oikeus merkitsee elinikäisen koulutuksen periaatteen tunnustamista. Koska kysymys on laajakantoisemmasta oikeudesta kuin oikeudesta perusopetukseen, sitä ei ole turvattu subjektiivisena oikeutena vaan sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Säännös asettaa yleisen velvoitteen huolehtia muun muassa siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista. Tämä ei kuitenkaan välttämättä edellytä opetuksen maksuttomuutta eikä nykymuotoista opintotukijärjestelmää, jos muulla tavoin huolehditaan siitä, että vähävaraisilla on tosiasiallinen mahdollisuus kouluttaa itseään. Julkinen valta luo edellytyksiä yksilön mahdollisuudelle kehittää itseään muun muassa siten, että se ylläpitää ja tukee kirjastoja, kansalais- ja työväenopistoja sekä kulttuuri- ja liikuntalaitoksia ja avustaa tieteen, taiteen ja liikunnan harjoittamista (HE 309/1993 vp, s. 63–65).

Laillisuusvalvontakäytännössä on katsottu esimerkiksi, että oppilaiden tasavertainen oikeus perusopetukseen edellyttää minimissään, että kaikilla on maksutta käytettävissään laite, joka mahdollistaa opetukseen osallistumisen ja annettujen työtehtävien suorittamisen (oikeuskanslerin päätös *dnro OKV/14/1/2014*, joka koski peruskoulun oppilaiden omien älypuhelinien opetuskäyttöä).

Olen päätöksessäni *dnro 1468/4/10* arvioinut yliopisto-opetuksen maksuttomuuden näkökulmasta kysymystä pääsykoekirjojen maksullisuudesta ja todennut muun muassa, että yliopisto-opetuksen osalta maksuttomuus on otettu huomioon säätämällä muun muassa valintakokeet, opetus ja tutkinnon suorittaminen maksuttomaksi, kun taas maksuttomuus ei kata esimerkiksi opetusmateriaalia, kuten tenttikirjoja. Näin ollen oikeudellisia perusteita ei mielestäni ollut löydettävissä myöskään sille, että valintakoe kirjojen tulisi olla maksuttomia tai maksuttomasti kaikkien saatavilla. Korostin kirjastolaitoksen merkittävää roolia tässäkin suhteessa, kun kirjastot hankkivat kokoelmiinsa valintakoe kirjoja yliopistoihin pyrkivien lainattaviksi. Toisaalta totesin, että kirjastoilla ei ole valintakoe kirjojen todennäköisesti suuresta kysynnästä huolimatta mahdollisuutta hankkia kaikkia valintakoe kirjoja kokoelmiinsa siinä määrin, että kaikilla halukkailla olisi mahdollisuus niitä lainata.

Oikeuskirjallisuudessa todetaan muun muassa, että perustuslaki ei takaa subjektiivista oikeutta muuhun kuin perusopetukseen. Perusopetuksen maksuttomuuden on tulkittu kattavan muun muassa opetusvälineet, kuten oppikirjat, sekä koulukuljetuksen ja riittävän ravinnon. Sen sijaan säädetäessä muusta kuin perusopetuksesta laissa tulee olla varmistus sille, ettei vähävaraisuus estä tällaisen lisäopetuksen hankkimista. Perustuslain 16 §:n 2 momenttia on pidetty vaikeasti tulkittavana, koska vähävaraisuuskriteeri on liitetty vain suoranaisesti oikeuteen "kehittää itseään". Toisaalta tällaisen sanamuodon mukaisen tulkinnan on arvioitu vievän säännökseltä sisällön. Säännöksen perusteluiden onkin oikeuskirjallisuudessa katsottu viittaavan hyvin laajaan tulkintaan. Edelleen kirjallisuudessa todetaan, että perustuslain 16 §:n 2 momentti asettaa yleisen velvollisuuden huolehtia siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista. Säännöksellä on arvioitu olevan kytkentä korkeakouluopetuksen ja myös ammattikorkeakouluopetuksen maksuttomuuteen ainakin tarveharkintaisesti. Toisaalta säännös ei perusteluidensakaan mukaan kuitenkaan estä koulutusmaksujen perimistä (Ilkka Saraviita: *Suomalainen perusoikeusjärjestelmä*, 2005, s. 433–436).

Perustuslain 21 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti, ja 2 momentin nojalla hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

3.1.2

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Erilainen kohtelu on 2 momentin mukaan kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on muun muassa 3) koulutuksen, mukaan lukien erikoistumis- ja uudelleen koulutuksen, tai ammatillisen ohjauksen saamisesta.

Yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

3.1.3

Hallintolaki

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Säännöksen perusteluiden mukaan asioinnin tulee voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäen (HE 72/2002 vp, s. 57).

3.1.4

Ammattikorkeakoululaki ja valtioneuvoston asetus korkeakoulujen yhteishausta

Ammattikorkeakoululain 12 §:n 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava opetus ja opiskelijoiden valintaan liittyvät valintakokeet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksen maksuttomuus ei estä ammattikorkeakoulua järjestämästä sellaista yhteis- tai kaksoistutkintoon johtavaa opetusta, johon liittyvästä omasta osuudestaan ulkomaalainen korkeakoulu perii maksun.

Säännöksen perusteluiden mukaan maksuttomuuden piiriin kuuluvat varsinaisen tutkintoihin kuuluvan opetuksen lisäksi sen edellyttämät tai siihen liittyvät tehtävät, kuten kuulustelut, arvioinnit, valinta- ja

tasokokeet, opinnäytetöiden ohjaus ja tarkastus, opintoneuvonta, todistukset opintasuorituksista sekä tutkintotodistukset. Myös opiskelijoiden valintaan liittyvät valintakokeet ovat maksuttomia (HE 26/2014, s. 31).

Ammattikorkeakoululain 28 §:n 1 momentin mukaan opiskelijat ottaa ammattikorkeakoulu. Saman pykälän 3 momentin mukaan ammattikorkeakoulu päättää opiskelijavalinnan perusteista. Hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan perusteella jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin. Samaan ryhmään kuuluviin hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita.

Ammattikorkeakoululain 28 a §:n 1 momentin mukaan opiskelijoiden valinta ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin järjestetään korkeakoulujen yhteishaussa. Saman pykälän 3 momentin mukaan yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Korkeakoulujen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan opetushallitus vastaa korkeakoulujen yhteishaun valtakunnallisesta toteutuksesta sekä koulutukseen hakeutumiseen ja valintaan liittyvän valtakunnallisen tiedotuksen järjestämisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa 2 momentin mukaan yhteishaussa noudatettavat aikataulut. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut huolehtivat 3 momentin mukaan opiskelijavalinnan edellyttämien tietojen tallentamisesta yhteishaun tietojärjestelmiin sekä hakukohteisiinsa liittyvästä tiedotuksesta ja hakijoiden neuvonnasta.

3.2

Kannanotto

3.2.1

Arvioinnin lähtökohdat

Sähköistä esivalintakoetta on ensimmäisen kerran käytetty keväällä 2016, ja havaintojeni mukaan sitä on tarkoitus käyttää myös kuluvan vuoden kevään opiskelijavalinnoissa.

Ammattikorkeakoulut vastaavat opiskelijavalinnoistaan itsenäisesti. Siihen sisältyy oikeus päättää valinnoissa noudatettavista menettelyistä, kuten siitä, käytetäänkö valinnoissa erilaisia valintakokeita ja/tai soveltuvuustestejä vai perustuuko valinta yksinomaan aiempaan opiskelumenestykseen (ns. todistusvalinta).

Tätä harkintaa rajoittaa kuitenkin velvollisuus järjestää opiskelijavalinta niin, että hakijoiden oikeusturva toteutuu. Asiassa on siksi arvioitava, vaarantaako sähköinen esivalintamenettely hakijoiden yhdenvertaisuuden tai vaarantuuko hakijoiden oikeusturva muusta syystä.

3.2.2

Vaarantuuko hakijoiden yhdenvertaisuus sähköisessä esivalintakokeessa?

Kantelussa on tuotu esiin, että sähköinen esivalintakoe asettaa hakijat eriarvoiseen asemaan, kun kaikilla ei välttämättä ole varaa tietokoneeseen ja internet-yhteyteen, jotka ovat käytännössä edellytyksenä sille, että kokeeseen voi ylipäätään osallistua.

Totean lähtökohtana, että lainsäädännössä on otettu kantaa vain perusopetuksen maksuttomuuteen. Sitä on puolestaan tulkittu hyvin laajasti niin, että se kattaa varsinaisen opetuksen lisäksi muun muassa opetusmateriaalin, sellaiset laitteet, jotka mahdollistavat

opetukseen osallistumisen ja annettujen työtehtävien suorittamisen, sekä ruokailun ja kuljetukset. Oikeus maksuttomaan perusopetukseen on subjektiivinen, kaikille kuuluva ehdoton oikeus. Sen sijaan muun opetuksen osalta vastaavanlaista laajaa oikeutta ei ole säädetty. Tällaisenkin opetuksen osalta julkisen vallan on kuitenkin turvattava se, että vähävaraisuus ei estä opetuksen saamista ja itsensä kehittämistä.

Vapaaehtoiseen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen hakeutuminen voi siten perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävällä tavalla aiheuttaa hakijoille ja opiskelijoille kustannuksia, olipa sitten kyse valintakoeaineiston tai tenttimateriaalin hankkimisesta taikka valintakoetilaisuuteen matkustamisesta ja majoituksesta aiheutuvista kustannuksista. Valintakoeolosuhteitakaan ei ole käytännössä mahdollista järjestää valtakunnallisesti täsmälleen samanlaisiksi silloinkaan, kun ne järjestetään perinteisinä koetilaisuuksina, vaan olosuhteisiin vaikuttaa esimerkiksi se, millaisia tiloja oppilaitoksilla kulloinkin on käytettävissään valintakokeen järjestämiseksi. Tähän puolestaan vaikuttaa esimerkiksi se, miten suurelle hakijajoukolle valintakoetilaisuus kulloinkin on järjestettävä.

Ammattikorkeakouluopetuksessa maksuttomuuden piiriin kuuluvat ammattikorkeakoululain nojalla varsinaisen tutkintoihin kuuluvan opetuksen lisäksi sen edellyttämät tai siihen liittyvät tehtävät, kuten kuulustelut, arvioinnit, valinta- ja tasokokeet, opinnäytetöiden ohjaus ja tarkastus, opintoneuvonta, todistukset opintosuorituksista sekä tutkintotodistukset. Myös opiskelijoiden valintaan liittyvät valintakokeet ovat maksuttomia.

Lainsäädännöstä ei käsitykseni mukaan siten ole johdettavissa ammattikorkeakouluille esimerkiksi sellaista velvollisuutta, että niiden tulisi tarjota kaikille hakijoille esivalintakoetta varten käytettäväksi tietokone tai että hakijoiden käytössä tulisi muutenkaan olla täysin samanlaiset laitteet esivalintakokeeseen osallistumiseksi tai että koe tulisi järjestää kaikille hakijoille täsmälleen samanlaisissa olosuhteissa.

Tietynlaisten teknisten laitteiden tai sovellusten käyttämisen edellyttäminen hakijalta koulutukseen hakeutumisessa saattaisi muodostua perustuslaissa säädetyn yhtäläisen koulutuksen saamisen mahdollisuuden näkökulmasta ongelmalliseksi esimerkiksi silloin, jos valintamenettelyssä käytettävien laitteiden tai sovellusten saatavuus olisi hakijoiden määrään nähden hyvin rajallinen tai ne olisivat muuten vaikeasti hankittavissa taikka niiden käyttäminen tai hankkiminen aiheuttaisi hakijoille kohtuuttomana pidettäviä kustannuksia.

Tästä näkökulmasta merkille pantavaa on, että Tilastokeskuksen verkkosivuilta saatujen tietojen mukaan jo kevään 2011 tilanteessa tietokone oli 85 prosentissa suomalaisista kotitalouksista, ja 39 prosentissa talouksista oli tuolloin useampi kuin yksi tietokone. Internet-yhteys puolestaan oli 84 prosentissa kodeista, ja 89 prosenttia 16–74 -vuotiaista suomalaisista oli käyttänyt nettiä viimeisten kolmen kuukauden aikana.¹

Merkille pantava on myös kirjastolaitoksen rooli tässä asiassa, koska ne paitsi tarjoavat käytettäväksi asiakaspäätteitä myös lainaavat tietokoneita asiakkaille. Opetus- ja kulttuuriministeriö on lausunnossaan viitannut aluehallintovirastojen vuonna 2012 suorittamaan toimialansa peruspalvelujen tilaa koskeneeseen arviointiin, jonka mukaan nettiasiakaspäätteitä oli ollut lähes kaikissa yleisissä kirjastoissa. Langaton verkko oli löytynyt melkein 200 kyselyyn vastanneesta kirjastosta, ja lisäksi kannettavia tietokoneita oli saanut lainata noin 40 kirjastosta.

¹ http://www.stat.fi/til/sutivi/2011/sutivi_2011_2011-11-02_kat_001_fi.html

Ammattikorkeakoulujen selvitysten mukaan niiden tietoon ei ole tullut tapauksia, joissa hakijalla ei olisi ollut käytettävissään ohjeiden mukaista verkkoyhteyttä ja tietokonetta, mikäli hän oli toiminut annettujen ohjeiden mukaisesti.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella en voi arvioida mitään yksittäistä tapausta.

Yleisellä tasolla minulla ei edellä todetun perusteella ole aihetta epäillä, etteikö mahdollisuus sähköiseen esivalintakokeeseen osallistumiseen olisi ollut yhtäläisesti tarjolla kaikille siihen halukkaille. Sinänsä koeolosuhteet ovat hakijoittain saattaneet poiketa sekä välinekohtaisesti että koeolosuhteiltaan sen mukaan, onko kokeen suorittanut esimerkiksi kotona omalla koneella vai kirjastossa asiakaspäätteellä. Asiassa on kuitenkin tullut esiin, että esivalintakoe oli toteutettu teknisesti niin kevyellä tavalla, että laitteiston ja verkkoyhteyden minimivaatimuksien ylittämisestä ei ollut hakijalle mitään hyötyä. Näin ollen hakijan käytössä olevalla laitteella ei sinänsä ole aihetta epäillä olleen merkitystä kokeesta suoriutumisen kannalta. Myöskään sellaisesta yksioikoisesta oletuksesta ei mielestäni voida lähteä, että kokeen suorittaminen kotona omalla koneella antaisi aina automaattisesti paremmat edellytykset menestyä kokeessa ja että kirjastossa asiakaspäätteellä kokeen suorittaminen olisi aina edellistä huonompi vaihtoehto.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta merkille pantavaa on myös se, että sähköisellä esivalintakokeella on pyritty varmistamaan, että ammatillisen toisen asteen suorittaneilla hakijoilla on lukion suorittaneiden hakijoiden kanssa tasavertaiset mahdollisuudet edetä ammattikorkeakouluopintoihin ja nopeuttaa siten siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluun, kun esivalintakokeen sisältö on laadittu niin, että se huomioi toisen asteen koulutuksen suorittaneiden hakijoiden erilaiset koulutustaustat ja aiemman opintomenestyksen.

Vielä totean, että esivalintakokeen järjestämisen sähköisenä voidaan katsoa edistäneen hakijoiden tasapuolista kohtelua siinä, että tällainen järjestämistapa on asuinpaikasta riippumaton eikä siten aiheuta kenellekään hakijalle lisäkustannuksia ainakaan koepaikkakunnalle matkustamisen muodossa.

Edellä todetun perusteella asiassa ei ole yleisellä tasolla tullut ilmi sellaista, johon minulla olisi yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteita enemmän puuttua.

3.2.3

Voiko sähköiseen esivalintakokeeseen liittyä muita oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavia elementtejä, kuten teknisiä ongelmia tai väärinkäytösten mahdollisuus?

Mahdollisten sähköiseen esivalintakokeeseen liittyvien tietoteknisten epävarmuustekijöiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut, että sen tietoon ei ole tullut sellaisia kokeen suorittamiseen liittyviä ongelmia, jotka olisivat hakijan omista toimista riippumattomia. Sen sijaan tiedossa on tapauksia, joissa ongelmat ovat johtuneet siitä, että opiskelijoiden sähköpostilaatitot olivat olleet täynnä. Hakijoille suunnatulla verkkosivustolla oli kuitenkin muistutettu myös tästä mahdollisesta ongelmasta. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön saamien tietojen mukaan yksi hakija oli ilmoittanut, ettei hänelle ollut lähetetty sähköpostilinkkiä kokeeseen, mutta ammattikorkeakoulun sähköpostin lokitietojen mukaan linkin sisältävä sähköposti oli kuitenkin hakijalle lähetetty.

Totean, ettei käytettävissäni ollut aineisto antaa edellytyksiä puuttua asiaan tältä osin enemmän.

Väärinkäytösten mahdollisuuden osalta arvioin asiaa seuraavasti.

Sähköinen esivalintakoe suoritetaan käytettävissäni olleen aineiston perusteella valvomattomissa olosuhteissa, suoritettiinpa koe hakijan kotona, kirjaston tiloissa tai muualla, jossa on käytettävissä kokeen suorittamiseen soveltuvat laitteet ja tietoliikenneyhteydet. Siten menettely lähtökohtaisesti mahdollistaa sen, että joku muu tekisi esivalintakokeen varsinaisen hakijan puolesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnossakaan ei sinänsä ole kiistetty vilpin mahdollisuutta mutta on toisaalta tuotu esiin se, että esivalintakokeessa mahdollisesti harjoitettu vilppi ei oikeuta suoraan opiskelupaikkaan, vaan esivalintakokeessa hyväksytty hakija pääsee etenemään varsinaiseen valintakokeeseen ja opiskelupaikan saa ainoastaan varsinaisen valintakokeen tuloksen perusteella. Koska esivalintakokeen tulosta ei käytetä osana lopullista opiskelijavalintaa, esivalintakokeessa mahdollisesti harjoitettu vilppi ei ministeriön mukaan hyödytä hakijaa. Ammattikorkeakouluilla on kurinpidollisiin asioihin liittyvät käsittelyohjeet, ja käytännössä vilppiin syyllistyneen hakijan koe hylätään.

Totean, että vaikka sähköisessä esivalintakokeessa vilpillinen menestyminen ei hyödytä hakijaa lopullisessa valinnassa, tämä ei vielä poista vilpin mahdollisuuden synnyttämää epätydyttävää asiointilaa. Vilppiä käyttäen on nimittäin joka tapauksessa mahdollista edetä varsinaiseen opiskelupaikan saamisen ratkaisevaan valintakokeeseen saakka, ja jos esivalinnassa pimentoon jäänyttä vilppiä käyttänyt menestyy varsinaisessa kokeessa, hän voi saada opiskelupaikan lähtökohdiltaan epärehellisin keinoin. Ja vaikka esivalinnasta varsinaiseen valintakokeeseen vilpillisin keinoin edennyt hakija ei lopulta tulisikaan valituksi ammattikorkeakoulun opiskelijaksi, hän on joka tapauksessa saattanut viedä rehellisin keinoin esivalintaan osallistuneelta mutta siinä vilpillistä hakijaa heikommin menestyneeltä mahdollisuuden päästä varsinaiseen kokeeseen.

Tämän periaatteellisen ongelman merkitys on sitä suurempi, mitä pienempi osa hakijoista karsiutuu varsinaiseen valintakokeeseen. Käytettävissäni olleeseen aineistoon ei kuitenkaan sisällynyt tilastotietoja asiasta. Toisaalta on tullut esiin, että varsinaiseen valintakokeeseen on kutsuttu esivalinnan perusteella moninkertainen määrä hakijoita aloituspaikkojen määrään nähden. Tiedossani ei ole myöskään konkreettisia epäilyjä koevilpistä, joskin on todettava, että tällaisen vilpin näyttäminen toteen voi olla käytännössä mahdotonta.

Toisaalta käytettävissäni olleessa aineistossa on tuotu esiin, että vilpin mahdollisuuksia on muissakin käytetyissä valintamenettelyissä. Tältä osin on viitattu kulttuuri- ja taidealan sekä arkkitehtikoulutuksen yhteisvalinnan valvonnasta laadittaviin ennakkotehtäviin sekä monilla koulutusaloilla varsinaisessa valintakokeessa käytettyihin haastatteluihin, psykologisiin testeihin ja soveltuvuuskokeisiin, jotka arvioidaan ja pisteytetään hakijan antamien vastausten perusteella ja joissa hakija käytettävissäni olleeseen aineistoon sisältyneen näkemyksen mukaan pystyisi periaatteessa huijaamaan arvioijaa.

3.2.4

Kokoavia näkökohtia

Kaiken kaikkiaan asiassa on tullut ilmi sekä sähköisen esivalintakokeen puolesta että sitä vastaan puhuvia seikkoja.

Puolesta puhuvia seikkoja ovat edellä kohdasta 3.2.2 ilmenevällä tavalla ainakin seuraavat:

Ensinnäkin sähköinen esivalintakoe on hakijan asuinpaikasta riippumaton eikä siten aiheuta kenellekään hakijalle lisäkustannuksia esimerkiksi koepaikkakunnalle matkustamisen muodossa.

Toiseksi sähköinen esivalintakoe on järjestetty niin, ettei hakijoiden ole ollut välttämätön hankkia itselleen tietokonetta, kun kokeen järjestäminen oli ollut mahdollista esimerkiksi kirjastoissa.

Kolmanneksi sähköinen esivalintakoe on toteutettu teknisesti niin, ettei hakijan käytössä olevalla laitteella ole ollut merkitystä kokeesta suoriutumisen kannalta. Tietoon ei myöskään ole tullut sellaisia kokeen suorittamiseen liittyviä teknisiä ongelmia, jotka olisivat hakijan omista toimista riippumattomia.

Neljänneksi sähköisellä esivalintakokeella voidaan edistää erilaisen koulutustaustan omaavien hakijoiden mahdollisuutta päästä ammattikorkeakouluopetuksen piiriin. Menettelyllä pyritään varmistamaan, että ammatillisen toisen asteen suorittaneilla hakijoilla on lukion suorittaneiden hakijoiden kanssa tasavertaiset mahdollisuudet edetä ammattikorkeakouluopintoihin ja nopeuttaa siten siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluun, kun esivalintakokeen sisältö on laadittu niin, että se huomioi toisen asteen koulutuksen suorittaneiden hakijoiden erilaiset koulutustaustat ja aiemman opintomenestyksen.

Viidenneksi sähköinen esivalintakoe mahdollistaa tehokkaasti laajan hakijajoukon testaamisen verrattuna siihen, että ilman minkäänlaista esikarsintaa järjestettäisiin suoraan kaikille avoin perinteinen valintakoetilaisuus.

Edellä todetun perusteella sähköinen esivalintakoe edistää siten monin tavoin hakijoiden yhdenvertaisuutta ja tehostaa myös hallinnon toimintaa.

Toisaalta sähköiseen esivalintakokeeseen liittyy nykymuodossaan edellä kohdassa 3.2.3 selostettu valintamenettelyn luotettavuutta hyvän hallinnon näkökulmasta rasittava ulottuvuus, joka voi ainakin periaatteessa vaarantaa hakijoiden oikeusturvaa. Tämä puolestaan ei perimmältään ole sopusoinnussa sen perustuslaissa säädetyn lähtökohdan kanssa, että julkisen vallan tulee turvata perusoikeuksien toteutuminen. Toisaalta pidän uskottavana sitä selvityksissä esiin tuotua näkökohtaa, että vilpin mahdollisuutta voi esiintyä muissakin valintamenettelyissä eikä sitä välttämättä voida koskaan täysin sulkea pois. En voi käytettävissäni olleen aineiston perusteella enemmälti ottaa kantaa siihen, mahdollistaako sähköinen esivalintakoe väärinkäytöksiä enemmän kuin muut käytössä olevat valintamenettelyt.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei ole oikeudellisia edellytyksiä päätyä sellaiseen johtopäätökseen, että esivalintakokeen kontrolloimattomuudesta aiheutuva vilpin mahdollisuus menisi asian arvioinnissa sähköisen esivalintakokeen puolesta puhuvien seikkojen yli ainakaan tavalla, joka estäisi sähköisen esivalinnan käytön jatkossa. Minulla ei siten ole edellytyksiä katsoa sähköisessä esivalintakokeessa mukana olleiden ammattikorkeakoulujen menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa.

Korostan kuitenkin sitä, että ammattikorkeakoulujen tulee opiskelijavalintamenettelyjään valitessaan punnita perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja ja valita sellainen menettely, joka parhaiten turvaa perusoikeuksien toteutumisen ja edistää niitä. Siksi valintakoemenettelyssä tulisi pyrkiä sellaisiin menettelytapoihin, joissa

oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski olisi mahdollisimman pieni. Sikäli kuin sähköisen esivalintakokeen käyttöä jatketaan, sen toimivuutta on aiheellista jatkuvasti seurata ja ryhtyä tarvittaviin kehittämistoimenpiteisiin, jos aihetta siihen ilmenee.

4

TOIMENPITEET

Saatan kohdassa 3.2.4 esittämäni käsityksen kohdassa 2 lueteltujen sähköistä esivalintakoetta käyttäneiden ammattikorkeakoulujen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni tiedoksi opetus- ja kulttuuriministeriölle ja pyydän sitä saattamaan päätökseni kyseisten ammattikorkeakoulujen tietoon.